

**Bir Tarihsel Roman Okuması: Jean-Christophe Rufin'nin
Kralın Kervanları^(*)**

Ali TİLBE (**)

Kamil CİVELEK (***)

Öz: 1997 yılında yayınlanan ve Jean-Christophe Rufin'nin ilk tarihsel romanı olan *Kralın Kervanları (L'Abyssin)* Goncourt ve Méditerranée roman ödülleri alır. Roman, bu iki büyük ödül sayesinde on dokuz dile çevrilerek dünya genelinde yazarın tanınmasını sağlar. Rufin, *Kralın Kervanları*'nda, 17. yüzyılda Mısır-Habeşistan-Fransa üçgeninde gelişen tarihsel olayları roman kurgusuna yerleştirir. Roman konusunu tarihsel bir gerçeklikten aldığı için tarihsel roman türünün temel niteliklerini taşır. Sağlam ve tutarlı kurgusal yapısıyla da okurun ilgisini çekmeyi başarır. Anlatı, Osmanlı Devleti'ne bağlı Mısır'da başlar. Fransa Kralı XIV. Louis, Habeşistan Kralı'nın cilt hastalığını tedavi ettirmek ve bu sayede dostça ilişkiler kurmak ereğiyle kendisine diplomatik bir heyet göndermeyi istemektedir. Asıl örtük ereği ise, ona göre karanlıklar içinde yaşayan bu ülkeyi Katolik Kilisesi'ne bağlamaktır. Bu erkle o dönemde Mısır'da yaşayan Doktor Jean-Baptiste Poncet'yi ilişkileri başlatabilmesi için Fransa Büyükelçiliği aracılığıyla Habeşistan'a gitmekle görevlendirir. Böylelikle Müslüman bir tüccarın kervanıyla Doğu'nun büyüklü bezemine yolculuk başlar. Son derece canlı, duru ve çekici bir biçimle öykülenen olaylar, okuru bir yandan tarihin derinliklerine yolculuğa çıkmaya, öte yandan da Mısır ve Habeşistan topraklarındaki eşsiz güzelliklere tanık olmaya çağırır. Bu çalışma, *Kralın Kervanları*'nı, Georges Lukacs'ın tarihsel roman kuramıyla birlikte romanda kullanılan anlatı uygulamaları ve yerlemleri çerçevesinde çözümlemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Jean-Christophe Rufin, *Kralın Kervanları*, Çağdaş Fransız Yazını, Tarihsel Roman, Georges Lukacs.

A Historical Novel: Jean-Christophe Rufin's King of Abyssinia

Abstract: *King of Abyssinia*, published in 1997 and being the first historical novel of Jean-Christophe Rufin, wins the Prix Goncourt and Méditerranée. Thanks to these two big awards, the novel was translated into nineteen languages and its writer gained recognition worldwide. In *King of Abyssinia*, Rufin places historical events that developed around Egypt- Abyssinia-France in the seventeenth century into the novel's fiction. Since the novel gets its theme from historical reality, it carries main characteristics of historical novel type. It becomes successful in drawing interest of readers with its solid and coherent fictional texture. Narrative starts in Egypt which was subjected to the Ottoman Empire. Louis XIV of France wants to send a diplomatic envoy to the king of Abyssinia in order to help him cure his

*)Bu makale, Yıldız Teknik Üniversitesi tarafından 2015 yılında düzenlenen XI. Ulusal Frankofoni Kongresi'nde, "Bir Tarihsel Roman: Jean-Christophe Rufin'nin *Kralın Kervanları (L'abyssin)*" başlığıyla sunulan bildirinin genişletilmiş sürümüdür.

**) Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi. (e-posta: alitilbe@hotmail.com)

***) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi. (e-posta: kaankc@hotmail.com)

candidiasis and he aims to establish friendly relations by means of this. However, his implicit aim is to attach this country, which lives in darkness according to him, to the Catholic Church. For this purpose, Doctor Jean-Baptiste Poncet living in Egypt in that period is entrusted with a task of going to Abyssinia so as to establish relationship with the agency of Embassy of France. Thus, a journey to the East's magical decoration starts with a Muslim merchant's caravan. Evets that are narrated with an extremely lively, clear and fascinating style not only calls the readers for a journey into the depths of history, but also invites them to witness matchless beauty in the lands of Egypt and Abyssinia. This study aims to analyze King of Abyssinia in the framework of narrative applications and coordinates through Georges Lukacs's theory of historical novel.

Keywords: Jean-Christophe Rufin, King of Abyssinia, Contemporary French Literature, Historical Novel, Georges Lukacs.

Makale Geliş Tarihi: 24.11.2016

Makale Kabul Tarihi: 21.12.2016

I. Giriş: Kuramsal Çerçeve

Jean-Christophe Rufin * çok sayıda deneme, öykü ve özellikle de tarihsel romanlarıyla öne çıkan çağdaş Fransız yazarlarından biridir. 1997 yılında yayınlanan ve yazarın ilk tarihsel romanı olan *Kralın Kervanları*, Goncourt ve Méditerranée roman ödülleri aracılığıyla, Türkçe dahil on dokuz dile çevrilerek dünya genelinde yazarın tanınmasını sağlar.

Biz bu çalışmada; Georges Lukacs'ın tarihsel roman kuramı çerçevesinde tarihsel romanın tanımı, türsel çerçeve tartışmaları ve romanda kullanılan anlatı uygulayım ve yerlemleri türünden sorgulamalarla *Kralın Kervanları*'ni, çözümlemeyi erek ediniyoruz. Bu bağlamda, Tarihsel Roman çözümleme yönteminden kısaca söz etmek istiyoruz.

---

* Jean-Christophe Rufin, 1952 yılında Fransa'nın Bourges kentinde doğan, nöroloji ve psikiyatri uzmanı bir doktordur. Sınır tanımayan doktorlar örgütünün başkan yardımcısıdır. Rufin, yazmaya çağdaş insanın sorunlarına eğilen deneme ve makalelerle başlar. Ardından da ilk romanı *Kralın Kervanları*'ni yayımlar ve roman Fransa'da büyük başarı kazanır. Yazar, bu ilk romanıyla 1997 yılında Méditerranée ve Goncourt İlk Roman ödülleri alma başarısını gösterir. Daha sonra, ilk romanında yarattığı Poncet anlatı kişisinin serüvenlerini öykülemeyi sürdürür. 1998'de *Sauver Ispahan*, 1999'da *Les Causes perdues*, ardından da 2001 yılında kendisine Goncourt Ödülü'nü kazandıran *Rouge Brésil* adlı romanlarını yayımlar. Bu romanları sırasıyla ; *Globalia* (2004) ; *La Salamandre* (2005) ; *Le Parfum d'Adam* (2007); *Un léopard sur le garrot* (2008, Özyaşamöyküsü) ; *Katiba* (2010) ; *Sept histoires qui reviennent de loin* (2011, Öykü) ; *Le Grand Cœur* (2012) ; *Immortelle Randonnée : Compostelle malgré moi*, (2013, Yolculuk Anlatısı); *Le Collier Rouge*, (2014, Prix Maurice-Genevoix de la Ville de Garches 2014 ile Prix Littéré des Médecins 2014); *Check-Point*, (2015, Prix Grand Témoin de la France Mutualiste 2015) adlı yayınları izler. Birçok yabancı dilin yanında, Rufin'in romanları dilimize de çevrilmektedir.

Tarihsel roman, roman türünün gelişimine koşut olarak Lukacs'ın deyişiyle; "XIX. yüzyılın başlarında, hemen hemen Napolyon'un düştüğü dönemde ortaya çıkar" (2000, s.17). Türün ilk örneklerini yine aynı yüzyılda İngiliz romancı Walter Scott vermiştir. Daha önce yazılan tarihsel bezemli romanlar ise; "tarihsel izlekleri ve genel görünüşleriyle tarihseldir" (Lukacs 2000: 17) ve tarihsel roman olarak değerlendirilemez. Turgut Göğebakan; "tarihi konu edinmesi bir romana 'tarihsel roman' damgası vurmamız için yeterli bir neden değildir" (2004, s. 14) demektedir. Öncelikle bir kurmaca alan olan tarihsel romanı; "yazınsal bir tür olarak Tarihin roman kurgusuyla yeniden yorumlanması" (Tilbe-Civelek, 2006, s. 142) biçiminde kısaca tanımlamak olasıdır: Bir başka deyişle, "yaşanmış bir gerçekliği, kurgulanmış gerçeklik süzgecinden geçirerek yeniden sunmaktır" (s. 142). Kısacası, tarihsel roman, "gerçek ile imgelemsel/kurmaca olanın iç içe sunulduğu bir roman türüdür" (s. 143). Yazar "bu sunuyu gerçekleştirirken, anlatısının geçtiği tarihin herhangi bir dönemine, kurgusunu çevresinde biçimlendirebileceği önemli olaylara ve bu olayların nedenleri ve sonuçlarıyla etkilediği kişiliklere ve Tarihi de işin içine katarak, roman türünün kullandığı anlatı uygulamalarına ve yerlemlerine gereksinim duyar" (s. 142-143). Bu bağlamda, tarihsel romanın tutarlılığı ele alınan dönemin ne kadar doğru olarak yansıtıldığıyla koşuttur. Bu nedenle "ele alınan dönemin tarihsel gerçekliğiyle, romanda sunulan tarihsel gerçeklik ve toplumsal koşullar birlikte değerlendirilir" (s. 142).

Lukacs'a göre; "şimdiyle duyumsanan bir bağ olmaksızın, tarihin bir sunumu olanaksızdır" (Lukacs 2000: 56). Bu yaklaşım, tarihsel roman kurgusunun öykü ile öyküleme düzeylerinin güncel ve tarihsel olmak üzere ikili düzeyde gerçekleşmesi gereğini söz konusu eder. İçinde geçmiş ile günümüzün birbirine karıştığı tarihsel romanın tutarlılığının ve gerçekliğinin sağlanması sunulan dönemin doğru biçimde ele alınmasına bağlıdır. Yazarın, üzerlerinde çok geniş ve ayrıntılı bir belge çalışması yaptığı tarihsel kişilikler ve olayların belgesel çalışmaların sonucunda sunumu, romanın gerçeklik düzlemindeki konumunu belirler.

Bu çalışma kuşkusuz özel bir tarih anlayışı ve tarih bilinci gerektirir. Nesnellik ve tarihsel gerçekliğe uygunluk tarihsel roman yazarı için önemli, ancak sorunlu bir konudur: bir yandan olabildiğince belgelere dayanarak tarihsel olaylara yaklaşılmaya çalışırken, öte yandan tarihsel kişiliklere kurmaca kişileri de ekleyerek, gerçek ya da kurmaca tarihsel bir olayı yeniden kurmayı dener. Bu nedendir ki "yazınsal yapıdaki kurmaca öğelerin tarihsel gerçeklikle birebir örtüşmesini beklememek gerekir" (Tilbe-Civelek, 2006, s. 144). Çünkü yazar 'geçmiş, tarihsel dokusu içine yerleştireceği kurmacasını yapılandıracağı kişi, uzam ve zaman seçiminde özgürdür. Tarihsel dönem ve olaylara göre, tipler ya da ruhsal derinliği olan kişilikler oluşturabilir, tarihin ve toplumsal yaşamın büyük dönüşümleri sonucunda ortaya çıkan insana özgü aşk, acı, mutluluk/mutsuzluk izleklerini, gerçek ve kurmaca kişilerle yeniden yaşanır kılmaya çalışabilir' (s. 144).

Tarihsel romanlarda kişilerin kullanımı çok önemli yer tutmaktadır. Ortak ve benimsenen bir özellik olarak tarihsel romanlar olağanüstü güçleri olmayan sıradan kişiler üzerine kurgulanırlar. Scott'a göre roman kişileri; "uç noktalarda bulunmayan ortalama genç bir İngiliz adam"dır (Lukacs 2000, s. 33) Scott, kişi ve olayları,

“gerçekten yaşamış olanın değil, yaşaması olası olanın” (Tilbe-Civelek, 2006, s. 143) üzerine kurgular. Olaylar aslına uygun biçimde verilmeli, yaşanan bir olay yaşanmamış, yaşanmamış bir olay da yaşanmış gibi sunulmamalıdır. Yazar, tarihsel olaylardaki boşlukları doldururken ve kurmaca evreninde yaşanana tarihsel gerçeklikleri sunarken olabildiğince nesnel bir tutum takınmalıdır. Bunun yanında tarihsel kişiler tamamlanmış olarak; “tarihsel gerçek büyüklüğü ile sunulur okura” (s. 143), çünkü “tarihsel olayın olumlu ve olumsuz görünümüleri ancak onda özetlenebilir” (Lukacs 2000: 38). Bunun yanında, tarihsel romanların genelinde önemli kişiliklere çok yer verilmez. Lukacs ve Scott, “gerçek tarihsel kişiliklerin ve özellikle de büyük figürlerin tarihsel romanda ön planda olmalarının toplumsal gerçekliğin ortaya konulması açısından uygun olmayacağı” (Göğebakan 2004: 43) görüşündedir. “Burada önemli olan, büyük tarihsel kişilikleri betimlemek değil, yaşadıkları dönemi biçimlendiren düşünce ve olguları açığa çıkarmaktır. Bir başka deyişle, roman kişileri, gerçekliğin aslına uygun biçimde sunumuna yalnızca aracılık ederler” (Tilbe-Civelek, 2006, s. 144).

Scott’un romanlarındaki tarihsel gerçekliği nasıl işlediğini inceleyen Lukacs, iki yöntem belirler: Birincisinde “yazar bilinen tarihsel bir gerçekliğe, ana dokusunu değiştirmeden kurmaca bir öyküyü katar (*Waverley*, 1814). İkincisinde ise bilinen bir gerçeklik üzerinde kurulmasına karşın bütünüyle kurmaca bir kişi ve onun etrafında olup biten olayları anlatır (*Ivanhoe*, 1819)” (Tilbe-Civelek, 2006, s144). Bu kullanım, ele alınan tarihsel dönemin toplumsal, siyasal ve artırımsal olaylarını okurun kolaylıkla anlamasına olanak verebilir. Sonuç olarak tarihsel roman yazarının ereği; “büyük tarihsel olayları yinelemek değil, bu olaylarda kendini gösteren insanları, yazınsal olarak yeniden canlandırabilmek, tarihsel gerçeklikte olduğu gibi insanları düşünmeye, duyumsamaya ve eyleme iten toplumsal ve insansal dönüşümleri yeniden yaşatabilmektir” (s. 145)

Tarihsel romanla ilgili bu açıklamalar çerçevesinde *Kralın Kervanları*’nı çözümlenmeye geçmeden önce, daha iyi anlamak ve değerlendirebilmek amacıyla öncelikle yanmetinsel bağlamda metinçevresi* unsurlarını kısaca ele almak daha sonra romanın kısa bir özetini vermek yararlı olacaktır.

1997 yılında yayınlanan romanın Türkçe çevirisi 454 sayfadır. Gülseren Devrim tarafından çevrilerek 2003 yılında Doğan Kitaptan yayınlanmıştır. Roman her biri, değişik başlıklı 5 bölüm ve bir son sözden oluşmaktadır. 1., 3. ve 5. bölümler 10 altbölüm, 2. bölüm 14 altbölüm, 4. bölüm de 11 altbölüm içermektedir. Bölümler arasındaki sayfa sayıları hemen hemen eşit görünmektedir. İç kapakta ise; “*Habeşistan imparatorunun Fransa Kralı XIV. Louis nezdindeki elçisi Jean-Baptiste Poncet’inin*

* Genette yanmetinsellik kavramını kısaca “bir metnin diğer bir metne eşlik etmesi ya da diğer bir metinde sunulması” olarak tanımlar. Bu eşlik etme ve sunulma durumunun ise “başlık, alt başlık, ara başlıklar, önsözler, sonsöz, uyarı yazıları, öndeyiş, sayfa kenarında, altında, sonunda yer alan notlar; başsözler; resimler; tanıtım yazısı (fr. prière d’insérer), şerit, giydirilmiş kapak ve metne bir çevren (değişken) sağlayan ikincil türden diğer işaretler, el yazısı ya da değişik yazı imleri ve bazen resmi ya da yarı resmi bir yorum” eşliğinde gerçekleştiğini vurgular. Ancak Genette daha sonra yanmetinselliğin iki temel alanda oluştuğunun altını çizer: metin çevresi (fr. péri-texte) ve yapıt çevresi (fr. épitéxte). Bir başka deyişle, yanmetinsellik, metin çevresindeki ve yapıt çevresindeki öğelerin toplamına eşittir” (Civelek, 2011, s. 42)

olağanüstü yolculukları” açıklaması, okura içeriğe ilişkin tarihsel bağlamla ilgili önsel bilgiler verir.

Rufin *Kralın Kervanları*'nda, on yedinci yüzyılda gerçekleşen tarihsel olayları kimi kurgusal oluntularla roman kurgusuna yerleştirmeyi dener. Roman, konusunu tarihsel bir gerçeklikten aldığı için tarihsel roman türünün temel niteliklerini taşımaktadır denilebilir. Sağlam ve çekici kurgusal yapısıyla da okurun ilgisini çekmeyi başarır. Romanda olaylar, Osmanlı Devleti'ne bağlı Mısır'da başlamaktadır. Fransa Kralı XIV. Louis, Habeşistan Kralı'nın cilt hastalığını tedavi ettirmek ve bu sayede dostça ilişkiler kurmak ereğiyle, oraya diplomatik bir heyet göndermeyi istemektedir. Asıl örtük ereği ise, tarihi ve tuhaf görünümlü dağları ile inanılmaz bir coğrafyaya sahip *karanlıklar içinde yaşayan* ve Ortodoks olan bu ülkeyi Katolik Kilisesi'ne bağlamaktır. Bu erkle o dönemde Mısır'da otacı olup doktor olarak çalışan Jean-Baptiste Poncet ilişkileri başlatabilmesi için Fransa Büyükelçiliği aracılığıyla Habeşistan'a gitmekle görevlendirilir. Böylelikle Müslüman bir tüccarın kervanıyla Doğu'nun büyüğü bezemine yolculuk başlar. Son derece canlı, duru ve çekici bir biçimle öykülenen olaylar, okuru bir yandan tarihin derinliklerine yolculuğa çıkmaya, öte yandan da Mısır, Habeşistan ve Fransa topraklarındaki eşsiz güzelliklere tanık olmaya çağırır.

II. Anlatının Yapısı

Romana konu olan olaylar ve öyküde sunulan zamansal ve uzamsal göndergeler büyük ölçüde gerçeğe uygun olarak kurgulanmıştır. Öykünün geçtiği 1699 yıllarındaki Mısır Osmanlı Devleti'ne bağlı bir eyalettir. Doğal olarak Osmanlı Bey ve Paşaları tarafından yönetilmektedir. Fransa'nın elde ettiği ayrıcalıklar nedeniyle, Fransızlar Osmanlı Devletinde rahat bir biçimde ticaret yapabilmektedir. O dönemde Kahire'de görevli Fransız konsolosu De Maillet de roman kişisi olarak tarihsel gerçeklere uygun biçimde sunulmuştur. Roman boyunca çok sayıda tarihsel gerçeklikle uyuşan verilerle karşılaşan okur için büyüğü bir tarihsel yolculuk söz konusudur kuşkusuz. Bunun yanı sıra, anlatıda otacı olarak yer alan Jean-Baptiste Poncet de tarihsel bir kişilik ve gerçek bir doktordur. O dönemde Kahire'den Habeşistan'a, ülkenin kralını iyileştirmek için gitmiş ve bu konuda da bir yolculuk anlatısı yazmıştır. Kendisi de doktor olan Rufin'in anlatı kurgusunu oluştururken, Poncet'in yazdıklarından esinlendiği açıktır*. Bu bağlamda Rufin'nin olay örgüsü içinde gerçek tarihsel olaylardan devinimle tarihsel kişilikler (fr. *personnages référentiels*) ile kurmaca kişilikleri (fr. *personnages embrayeurs*) birlikte kurgulamıştır.

Kazazede başlığını taşıyan 1. bölüm, on yedinci yüzyılda Fransa'da Güneş Kralı olarak anılan XIV. Louis'nin (1638-1715) Kahire'deki Fransız Konsolosluğu'nda aslı olan portresinin betimlemesi eşliğinde tanrısal bakış açısıyla anlatıcı-yazar tarafından tekil üçüncü kişi öyküleme uygulayımı ile başlar.

“Güneş Kral'ın yüzü berelenmişti. Doğu ülkelerinde yağlı çürüten ir çeşit cüzzam, verniğin altına kadar sokulmuştu, her gün biraz daha yayılıyordu. XIV. Louis'nin, ressamın seyreden gözlere ihtişamla sergilediği sol yanağında siyahımsı, büyük

* <http://www.espacereinedesaba.org/spip.php?article184>

bir leke vardı, paslı kahverengi iplikçiklerini ta kulağa kadar uzatan, iğrenç bir yıldız. Dikkatle bakıldığında gövdede de haleler görülüyordu; çorabı kirletenler dışında, ürkütücü olmayan.

Tablo üç yıldız Kahire'deki Fransız Konsolosluğu'nu süslüyordu. Orijinali, Hyacinthe Rigaud'un nezaretinde Paris'teki atölyesinde yapılmış, gemiyle Mısır'a gönderilmişti (Rufin, 1997, s. 10)"

Tablo betimlemesi ile gerçekte olayların geçeceği zamana ve uzama ilişkin önsel bilgiler verilmekte, böylelikle okur yavaş yavaş tarihsel dönemin içine çekilmekte ve söz konusu döneme karşı ilgisini arttırılmaktadır.

Yazar, roman boyunca o dönemdeki devletlerle ilgili duygu ve düşünceleri hem anlatıcı-yazar hem de roman kişilerinin bakış açısıyla dener. Örneğin, Osmanlı Devlet yönetimine ilişkin bilgiler. De Maillat'nin bakış açısıyla anlatıcı-yazar tarafından verilir. Osmanlı'ya ilişkin ilk izlenimler olumsuz biçimde sunulur okura:

"-Hayır, Ekselans. Ağanın habercisi atından bile inmeden, efendisinin sayın konsolosu, şu anda beklediğini söyledi.

-Yabaniler beni çağırtıyor demek, dedi De Maillat, dışlarının arasından" (s.12)

"Ağa dün Kahire'de yakalanmış bir Fransız tutuklu hakkında ekselanslarıyla acil olarak görüşmek istiyormuş, diye fısıldadı Macé. Beklediğimiz kişi o; kralın mesajını getiren adam"(s.12).

Romandaki olay örgüsü, yakalanan bu kişinin XIV. Louis'den getirdiği ileti üzerine kurgulanmıştır.

"Bitmek bilmeyen kavgalar Mısırlıları birbirine düşürüyor; paşayı milislerle, yeniçerileri beylerle, beyleri imamlarla ve imamları paşayla karşı karşıya getiriyordu, olaylar aksi yönde gelişmediği sürece. Her seferinde Hıristiyanlara karşı ortak bir hareket için, Müslüman cephe, aralarında ateşkes yaparak, kısa süreli de olsa sözde anlaşmaya varıyordu (...)" (s.14).

Anlatıda birincil kişi olan otacı/hekim Jean-Baptiste Poncef, birinci bölümün sonunda okura bedensel görüntüsüyle sunulur. Bu bölümün sonunda uğrunda tehlikeli yolculukları göze alacağı konsolosun kızı ile karşılaşır ve ona yakınlaşmak için yapamayacağı bir şey yoktur.

"Nasıldı genç kız? Jean-Baptiste bilmiyordu. İlk kez gördüğü bu güzellikten bütüne ait bir izlenim kalacaktı onda. (...). Tanrım, dedi genç adam alçak sesle. Kahire'de böyle bir şey görmedim bugüne kadar" (s.16).

Görüldüğü gibi romanın daha ilk kısmında yazar tarihsel romanlarda olması gerektiği gibi, anlatı kişilerini, 17. yüzyıl bezemi içinde ve Kahire uzamında öykü içindeki işlevleriyle birlikte sunar okura. Okur bundan böyle yaşanacak tarihsel yolculuğa çıkmaya hazırdır.

Bu dönemde Osmanlı Devleti ile Fransa ilişkileri, kendilerine sağlanan tecmisel ayrıcalıklardan dolayı son derece iyi durumdadır. XIV. Louis'nin Maliye Bakanı olan

Louis II Phélypeaux de Pontchartrain, Konsolos Benoît de Maillet'den Türkler ile iyi ilişkiler geliştirmesini istemektedir.

De Maillet, kendisine bu görevi veren Pontchartrain'e büyük bir minnet duymakta ve ona Mısır hakkında düzenli olarak mektup ile bilgi vermektedir. Pontchartrain'den gelen bir mektup, anlatıda öykünün yönünü belirleyecektir. "Konsolostan, Roma'dan gelecek bir Cizvit'i* ağırlamak üzere hazırlık yapması isteniyordu. Cizvit, Versailles'dan gönderilmişti" (s. 18). Rahip Verseau, serüven dolu bir yolculuktan sonra Kahire'ye ulaşmış ve Osmanlı Askerleri tarafından yakalanarak Konsolos De Maillet'ye teslim edilmiştir. "Oysa haberci, yarı çıplak bir tutuklu olarak, yeniçeri ağasının sarayında aniden ortaya çıkmıştı. Türk komutan, tutsağı konsolosa teslim etme konusunda hiç zorluk çıkarmadı" (s.18).

Rahip Verseau, iletisine; "günümüzde Hıristiyanlığın düşmanlarıyla sürdürdüğü savaşı biliyorsunuz. Türkler artık durdurulacak. Kaybedilen yerlerin geri alınması gerekiyor. O da olacak!" (s. 22). Bunun yanında Yazar, Rahip Verseau aracılığıyla, okuru Reform hareketlerinin ve Protestanların Hıristiyanlığa ve Katolik Kilisesine verdiği zararlar ile Güneş Kral'ın, *Nantes Fermanı*'nı (1598) yok sayarak, Huguenot olarak anılan Kalvenci Protestanları nasıl yok ettiği konusunda bilgilendirir. Gerçekten de Katolik ve Protestan Savaşı, Fransa'nın yıllarca süren en kanlı sayfalarından birisidir.

Bununla birlikte, satır aralarında Fransa'nın yeni keşfedilen topraklarda kurmak istediği sömürge imparatorluğuna ilişkin bilgiler yer alır. Bunun için Hıristiyanlığın yeni savaş alanları Amerika, Çin ve en uzak sınırlarına kadar Uzakdoğu'dur (s. 23).

"Türklerle, size az önce söylediğim gibi, sorunun çözümünü zamana bırakmak gerekiyor. Zaten içlerindeyiz, burada alevi canlı tutan Hıristiyanlar var. Osmanlı anıtı çöktüğü an, gediklerinden girerek kaleyi fethedeceğiz. Ama henüz vakit gelmedi. Buna karşılık, buraya çok yakın bir ülke var bizi çağıran, tarihin ve garip şekilli dağlarıyla inanılmaz coğrafyasının bizden uzak tuttuğu, karanlık içinde yaşayan ve –rahatça söyleyebilirim- bize ulaşmayı bekleyen bir ülke: Hıristiyanlığın kazanmış olduğu, ama kötü ellerce sulandığından yanlış yönlere doğru büyüdüğü bir toprak...

-Habeşistan! dedi De Maillet, büyülenmiş gibi.

-Habeşistan, evet, bu neredeyse hiç tanımadığımız, hemen hemen bütünüyle Hıristiyanlığı kabul etmiş bir ülke" (s. 23).

Yazar, Hıristiyanların yüzyıllar boyunca Türk egemenliğine karşı verdiği savaşımı çarpıcı biçimde imlemiştir. Sonunda günümüzden yüz yıl önce Osmanlı anıtı çökmüş ve kale yıkılmıştır. Bu bağlamda romanın bu iletisi anlamlıdır.

Tarih boyunca Afrika anakarasında sömürgeleştirilemeyen ve güçlü bir devlet geleneğine iye tek toprak parçası olan Habeşistan, o dönemde Müslüman ve

---

* *Cizvitler*, (Latince: Societas Iesu) *İsa Tarikatı* olarak anılan bir Hıristiyan Katolik tarikatıdır. Hıristiyan olmuş eski bir İspanyol askeri olan Ignacio de Loyola (Aziz Loyolalı İgnatios, S.J.) tarafından 1534'de kurulmuştur. Başlıca yoğunlaştıkları alanlar misyonerlik ve eğitim kurumları açmaktır.

Hıristiyanların hedefi ve savaşım alanıdır. Kimi Batı kaynakları gerçekten, Güneş Kral'ın Habeşistan Kralı ile yakın ilişkiler kurmak için elçiler gönderdiğini doğrulamaktadır. Rufin, romanın olay örgüsünü, o yüzyılda yaşanan çok sayıda tarihsel gerçeklik üzerine oturtmayı denemiştir.

“Kralımız, diye başladı De Maillet, törensel bir ciddiyetle. (...) Habeşistan'a diplomatik bir heyet göndermek arzusundadır. Romanda yolculuğun, o dönemde Sudan Topraklarında kurulu olan, Terklerin müttefiki Müslüman Sennar Krallığı topraklarından geçerek yapılması düşünülmektedir” (s. 33).

Bu krallık, o topraklara Hıristiyanların girmesine izin vermeyen ve girmeyi deneyenleri yakalayarak canlarına kıyan barbarlar olarak betimlenir romanda. De Maillet, Habeşistan'a gidecek olan diplomatik heyeti ve onları oraya götürecek birilerini aramaya başlar. Sonunda Habeşistan ile Mısır arasında kervanla yük taşıyan Müslüman bir tecimer olan Hacı Ali'yi bulurlar: “Yemen'de bir Yemenli, Mısır'da bir Arap, Habeşistan'da Habeş, hatta Hindistan'da Hintli” (s. 39) gibi davranabilecek bir görüntüsü vardı Hacı Ali'nin. Hacı Ali, o zamanki Habeşistan Kralı olan İyasu'yu, 40 yaşlarında, ülkesine barış getiren yaman bir savaşçı olarak betimler (s. 39).

De Maillet, Necaşi İyasu'nun hasta olduğunu ve hekim bulması için Hacı Ali'yi Mısır'a gönderdiğini öğrenince, bu durumu fırsata dönüştürmek ister ve ekibini Hacı Ali ile Necaşi'yi tedavi etmesi ve Papa'nın iletisini iletmesi için göndermek ister.

Kuşkusuz romanda, o zamanki Cizvit ve Kapuçin Hıristiyan Tarikatları ile genel anlamda da Katolikler ile Protestanlar arasındaki savaşlar çarpıcı bir biçimde betimlenmektedir. Cizvit Rahip Versau'ya Habeşistan'a gitme konusunda rakip olan, “büyük kukuletalı değişik cüppeleriyle ayırt edilen Kapuçinler Aziz Francesco tarafından kurulmuş tarikatın mensuplarıdır” (s. 43).

Konsolos, Jeremi Usta ve otacı Poncet ile görüşür ve Kral ile Papa'nın emirlerini onlara iletir. Poncef'in görevi, Necaşi'yi tedavi ederek güvenini kazanmak, Güneş Kral'ın iletisini Necaşi'ye iletme ve oradan bir heyeti Paris'e davet etmektir. Poncet, “-pekala kabul ediyorum, (...) istediğiniz zaman Habeşistan'a gideceğim” (s. 63) diyerek teklifi kabul eder.

Dokuzuncu kısımda “Hacı Ali'nin rehberliğinde Poncet ve uşağı Joseph'le birlikte yolculuğa çıkacak olan kervanın” (s. 75) hazırlanmasına başlanır. “Konsolos necayişe hitaben bir mektup yazdı ve Macé'y Arapçaya çevirtti. (...) Sonra Fransa Krallığı'nın damgalarıyla mühürlenmiş mektup Poncet'ye verildi” s. 75).

Kuşkusuz Poncet'nin bu görevi kabul etmesinin temelinde, Konsolos'un kızı Alix de Maillet'ye karşı beslediği büyük aşktır.

“Onunla aramızda geçilmez engeller var; ancak olağanüstü koşullarda geçebiliriz onları. Kahire'de kalırsam bir daha asla göremem, yaklaşıpam ve her şey imkansız olur. Ama bana verilen ve ölümcül tehlikeleri göze alarak kabul ettiğim görevden parlak bir zaferle dönersem... döneceğim. Habeşistan'a gidiyorum, necayişi iyileştireceğim. Benden beklendiği gibi elçilik heyetini getireceğim gelirken, onlarla Versailles'a gideceğim. XIV. Louis, bana soyluluk unvanı

verdiğinde konsolos kızını vermemezlik edemez! Bu kadar! Bugün dikenler; yarın onlar sayesinde inanılmaz bir tat..." (s. 78).

Anlatının 2. Bölümü Habeşistan'a yolculuk başlığını taşımaktadır. Hacı Ali, sözde Joseph, sahte uşak Cizvit rahibi ile bir Pazartesi günü yolculuk başlar; "beş yük hayvanı, develer, katırlar, bir avuç Nübyeli kölenin koruması altında eşyalar taşınıyordu" (s. 91).

Yolculuk günümüzde El-Bahriye Vahası olarak anılan Pavra Vahası'ndan geçerek sürmektedir. Bu bölümden başlayarak, anlatıcı-yazar, Poncet'nin yolculuğa çıkma karşılığında Konsolos ile kızı Alix'in düzenli olarak evindeki çiçekleri sulamaya gelmesi için yaptığı pazarlık gereğince, onun eve gelişi sırasında yaşadıkları da ardışık olarak öykülemektedir. "Alix, iki haftadır, her gün buraya geliyordu: çok hoş bir alışkanlık edinilmişti bile" (109).

Yolculukları sırasında, Poncet başta Hacı Ali olmak üzere, çok sayıda kişiyi hazırladığı özel ilaçlarla cüzzam hastalığından kurtarır. Bu hastalık tarihsel olarak veba gibi o dönemde çok sayıda ölüme neden olmaktadır.

Yolculukları sırasında Dungula'yı aşarak Sennar'a varırlar ve Kral'a hediyeler sunarlar, bu sırada Kapuçin rahiplerden ikisi onların izini bulunca, Sennar Kral'ına şikâyet edilmek ve cezalandırılmak korkusuyla 3 Frenk ve Hacı Ali oradan ivedilikle ayrılır ve günlerce yakalanma korkusuyla çöl üzerine yol alırlar. Yolculuk yapan kişilerden birisi, Müslüman, birisi Katolik, öteki de Protestan'dır. Yazar özellikle bu dönemde öne çıkan bu üç kimliği buluşturmuş ve okurun ilgisini bu tarihsel olguya çekmek istemiştir.

Yolculukları sırasında, bir grup elleri mızraklı yerliyle karşılaşılır ve gelişmişliği simgeleyen tabancalar ile ilkel yaşam süren mızraklı yerlilerin karşılaşmasında kuşkusuz kazanan Frenkler olacaktır. Yazar bu oluntuda uygarlık ile ilkel yaşam arasındaki eytişimsel ilişkiyi okurun gözleri önüne sermektedir. Yaşanan yolculuk aynı zamanda sömürgeci devletlerin, güçsüz ve gelişmemiş ilkel toplumları nasıl köleleştirdiği ve egemenliği altına aldığına da bir çeşit yergisi ve eğretilemesi gibidir.

Poncet ve arkadaşları zorlu ve bir o kadar da tehlikeli yolculuktan sonra Habeşistan'ın başkenti Gondar'a yarım günlük aralıkta olan Barço kentine varırlar. Yolculuk sırasında rahatsızlanan Cizvit rahip yaşamını yitirdiği ve gömüldüğü yer burasıdır.

Yazar, Cizvitlerin 17. yüzyılda ve Cizvitlerin tüm kitaplarının yasaklanarak yakılması ve Habeşistan'dan kovulmalarını Cizvit rahip kişiliğinde bildirir okura. "Bunlar Jena-Babtiste'in Rahip Brevent'dan duyduğu örneklerdi, o da Habeşistan'dan sürülmüş Cizvitlerden öğrenmişti" (s. 159). Kuşkusuz romandaki temel tartışmalardan birisi, Hz. İsa'nın doğasına ilişkin tartışmalardan sonra, "on iki yüzyıl önce" (s. 159) Hıristiyanlığın parçalanıp bölünmesi ve yüzyıllarca süren mezhep, tarikat ve cemaat savaşları olgusudur. Bir yandan kendi aralarında üstünlük kurmaya çalışırken, bir yandan da Habeşistan gibi uzak topraklara kendi Hıristiyanlık anlayışlarını baskın kılmak için uzak topraklarda verdikleri savaşlardır. Daha geniş düzlemde de İslam dini ile Hıristiyanlık arasındaki yayılma ve etki etme savaşlarını tartışmaya açmaktadır yazar.

Poncet ile arkadaşları sonunda Kral ile görüşürler ve Poncet Kral'a Kahire'den getirdiği iletileri ve hediyeleri verir. Çok törensi geçen bu karşılaşmadan sonra, Katolik inancını gizlice uygulayan ve yakalanan insanlara yapılan gözlerini oyma, derilerini yüzme ve taşlanarak öldürme cezalarının nasıl uygulandığı betimlenir.

Yazar, Habeşistan ile Kral ve ailesi hakkındaki bilgileri, konuklara eşlik etmesi için görevlendirilen Demetrios adlı Krallık çalışanı ağzından okura duyurur.

Kralın ikinci kez huzuruna çağırdığı Poncet ile Juremi Usta'ya rahiplerle ilgili söyledikleri, din ile bilim arasındaki çatışmayı düşündürmektedir. "Ben de onların mucizelerine inanmıyorum. Tek bir hastalığı bile iyileştirdikleri görülmedi. Bütün o kehanet gösterileri şaklabanlıktan ibaret" (s. 174) sözleri bunu doğrular niteliktedir. Bunun karşısında ise doğal ilaçlarla hastalığı iyileştiren otacı Poncet vardır. Anlatının ilerleyen bölümlerinde Kralın, Türkler hakkındaki "Türk Köpeği", "kafir" (s. 193) gibi nitelendirmelerinden, onlara karşı bütünüyle düşmanca bir tutum içinde olduğunu görebiliriz. Hıristiyanlara karşı da benzer tutumu, "Frenk köpekler" (s. 246) diyen, ölen Hüseyin Paşa'nın yerine Bab'ı Ali tarafından atanan Mehmet Bey de sergilemektedir.

Bunun yanında, ardışık oluntuda, Bayan De Maillet ile kızı Alix'in Françoise hakkında karşılıklı konuşmaları sırasında Türkler hakkında söyledikleri de o dönemdeki Hıristiyanların Türklere bakışımı imler niteliktedir:

"Bu inançsızların dediklerine kesinlikle inanmamak gerek. Onlar kutsal Toprakları'ı işgal ettiler, binlerce kiliseyi yaktılar, Hıristiyanları öldürdüler. Ne olursa olsun onun Türk olmasına engel olmalıyız" (s. 178).

Alix ile Françoise'in dostluğu ilerlemiş ve Françoise Konsoloslukta çalışmaya başlamıştır. Alix ile daha rahat görüşme olanağına ulaşmışlardır.

Poncet'nin verdiği ilaçlar Kral'a çok iyi gelir ve büyük ölçüde iyileşme belirtileri gösterir, bundan dolayı Kral'ın Poncet'ye olan güveni artar. Bunu fırsat bilen Poncet, Kral'a Güneş Kral'ın iletisini verir ve Mısır'a geri dönmek zorunda olduklarını bildirir. Kendilerinin orada kalarak sarayda iyi bir konumda yaşamaları önerisini sunmaya hazırlanan Kral'ı ikna ederek gitme iznini alırlar. Gitmeden önce, Alix ile evlenebilmek için gereksinim duyduğu unvanı alabilmek için, Kral'dan Habeş elçisi unvanının kendisine verilmesini isteyen bir mektup yazmasını ister ve Habeş Kralı isteklerini yerine getirir. Güneş Kral'a iletisini sunmak üzere yeğeni Murad'ı görevlendirir ve Poncet'nin yanına kervan için gerekli olan dört kadın, altı erkekten oluşan on köle ve gerekli yük hayvanları ile hediyeler verir. Kralla vedalaşmanın ardından "otuz kişilik atlı muhafız müfrezesi şehir kapısından çıkışlarından Aksum'a kadar beş günlük yolda onlara eşlik etti. (...) Sonra sahile doğru yola koyuldular" (204).

Romanın üçüncü bölümü *güven mektubu* (s. 205) başlığını taşımaktadır. Anlaşıldığı üzere Hacı Ali ile Poncet Kahire'den ayrılalı yaklaşık sekiz ay olmuştur. Bu süreçte de Maillet'nin Pontchartrain'den aldığı ve Habeş elçisini Güneş Kralın kabul edemeyeceğini içeren mektubu (s. 208) onu büyük bir kaygı ve şaşkınlığa sürükler. Poncet'den aldığı görevin başarıyla gerçekleştiğini anlatan ikinci mektup onu daha çok sıkıntıya sokar. Kuşkusuz mektubu gizlice okuyan Alix büyük bir coşku ve mutluluk

içindedir. Sevdiği adam bir ay içinde gelecektir. Kaldı ki mektup 29 gün önce gönderilmiştir.

Poncet'nin gelişi ile De Maillet ne yapacağını bilemeden, onu dinler ve çok sevimli bir biçimde karşılamaz. Poncet'nin tek ereği ise Alix'i görmektir.

Bu sırada Habeş elçisi perişan bir durumda Konsolosluğa ulaşır ve konuk evine götürülür. Aynı uygarlık vurgusu De Maillet'nin söyleminde bir kez daha karşımıza çıkmaktadır., “-bu adam, büyük bir hükümdarın elçisidir, ama ülkesi yüzyıllardan beri uygarlıktan kopuk olarak yaşamıştır. İşte bu nedenle gelişi çok önemli bir olay ve hoşgörülü olmak zorundayız. Zaten elçi, getirdiği mesaj kadar önemli değildir” (s. 234). Bu sırada en sonunda Poncet, sevdiği kadın Alix ile görüşmeyi başarır ve karşılıklı olarak aşklarını ilan ederler.

Ancak Poncet'nin beklemediği gelişmeler olur ve Habeş elçisinin Fransa'ya gidişi De Maillet tarafından engellenince, Poncet'nin soyluluk unvanı beklentisi boşa çıkar. Son bir girişimle yeni Cizvit Rahip Plantain aracılığıyla De Maillet'yi ikna etmeyi başarırlar ve Paris yolculuğu hazırlıklarına başlarlar. Gitmeden önce Poncet, bunu onaylamasa da De Maillet'ye, kızını sevdiğini ve soyluluk unvanını aldıktan sonra gelip isteyeceğini iletir.

Poncet, Rahip Plantain, Diplomat Fléhaut ile kölelerden oluşan heyet için yolculuk yeniden başlar ve İskenderiye üzerinden gemiye binerek yola çıkarlar. İtalya'da birkaç gün kaldıktan sonra Marsilya Vieux Port'a ulaşırlar ve zaman yitirmeden atlı arabayla Paris gitmek için yola koyulurlar. Paris'e vardıklarında kendi çocuğu olmayan İspanya Kralı'nın 12 Kasım 1700 tarihinde ölmesi ile tahtını Anjou Dükü'ne bırakması ve bu durumu XIV. Louis tarafından onaylanması tarihsel gerçeklere uygun biçimde verilir.*

“Günün en önemi haberi XIV. Louis'nin İspanya kralının vasiyetini onaylamasıydı, çocuğu olmayan kral, tacını ve tahtını Anjou düküne bırakmıştı. Böylece torunu Madrid'de tahta çıkacak olan Fransa kralı iki krallığı birleştiriyor ve Avrupa'nın, yani dünyanın en güçlü adamı oluyordu. Savaşı artık kimse önleyemezdi (s. 307).

Üstelik XIV. Louis'nin, Protestanlara karşı tutumu ve Fransa'yı nasıl büyük bir güç imparatorluğuna dönüştürdüğü de gerçeğe uygun bir biçimde vurgulanır.

“-Bakın, bir de Kilise'yi düşünün: Protestanlarla savaşımı sırasında verdiği destek sayesinde Kilise eski otoritesine ve gücüne kavuştu. Bu büyük kral askeri bir mucize yarattı, dış düşmanlarını yendi, Fransa'yı eşi olmayan bir güce erıştirdi!

-Evet, bütün bunların bedelinin ne olduğunu da biliyorsunuz kuşkusuz! Bütün Avrupa bize karşı birleşti, halk ödeyemeyeceği vergilerle ezildi. Protestanlar, Janseniusçular vahşi hayvanlar gibi avlandı, politikada kraldan başka hiç kimsenin söz hakkı kalmadı” (s. 325).

---

* <http://www.chateauversailles.fr/1-histoire/grandes-dates/chronologie/1700-le-duc-danjou-roi-despagne>

Rahip Plantain ile Poncet'nin karşılıklı konuşmaları Güneş Kral'ın yüzyılı ve yaptıkları hakkında çok çarpıcı bilgiler verilir okura. Görüldüğü gibi, Rufin gerek Fransa'da gerekse o dönemde Avrupa ve Uzak Asya'da yaşananları olabildiğince nesnel bir yaklaşımla değerlendirmeye ve kurmacasına katmaya çalışır.

Kral ile görüşme günü geldiğinde heyet Versailles Şatosu'na ulaşır. Poncet'nin kötü yazgısı burada da yakasını bırakmaz ve Kral'a Habeşistan yolculuğunu anlatırken getirdiği hediyeden çıkan kötü koku ve duman büyük korkuya neden olur. Kral odadan hemen uzaklaştırıldıktan sonra durumun araştırılması emrini verir. Sonuçta Poncet ereğine ulaşamamış ve Habeşistan yolculuğuyla ilgili olarak kendisini inandıramaz. Üstelik Kral'ın emriyle iki bilim adamıyla iki din adamından oluşan dört kişilik araştırma heyeti onu Sorbonne'da sorgulamaktadır. Poncet'nin kaçma olasılığına karşı iki asker hep yanında nöbet tutmaktadır.

Bu sırada bir Pazar ayinine katıldığı sırada kilisedeyken Poncet'de hiç beklenmedik bir bilinçlenme gerçekleşir ve son dönemde yaşadığı olayların sonucunda bir çeşit başkaldırı duygusuna kapılır. Tören sırasında sürekli oturup kalktıkları ve diz çöktüğü bir sırada “diz çöktüm” (s. 361) diye aklından geçirir.

"Habeşistan misyonunu kabul ettiğimden beri hep diz çöktüm. Ya da, Alix'i gördüğüm günden beri. Bu da aynı şey. Ben özgür bir insandım. Hiçbir gücün beni dize getirmesine izin vermezdim. Konsolosu ilk kez gördüğümde o bana, evime gelmişti, ben ağacın tepesindeydim ve onu lütfen dinledim. Ama şimdi diz çöküyorum." (...) "Şimdi ayaktaım çükü öyle emredildi. Al işte: otur, kalk... Hep diz çöküyorum, emir kuluyum. Konsolosun lütfedip, kızını bana vermesini bekliyorum; kralın bana unvan vermesini bekliyorum; o sayı profesörlerin beni yargılamasını bekliyorum. (...) Ben beni seven insanların huzurunda değil, insafsız ve kötü niyetli bir otoritenin önünde diz çökmüş bulunuyorum. Ve işin en korkuncu şu ki, bunların hiçbirine inanmıyorum aslında. Gücünü size boyun eğdirmek için kullanan bir kral tarafından soylu ilan edilmenin bir şeref olduğuna inanmıyorum, herkesin içlerinden birine –şayet isterlerse- inanma hakkı olduğuna inanıyorum, Kilise'nin vicdanları –en başta benimkini- zorlama hakkını kesinlikle reddediyorum. Ama buradayım ve diz çöküyorum, (...) ŞİMDİ DİZ ÇÖKÜYORUM" (s. 362).

Poncet, bütün bu olaylardan sonra özgürlüğüne ihanet ettiğini düşünür. Bu durumda kurtuluş, bu ortamdan kaçarak uzaklaşmaktır. Bundan böyle “özgürlük istenmez, alınır” (s. 362) kuralı geçerlidir onun için ve kısa zamanda bu kuralı uygulamaya koyar.

Yazar, Poncet aracılığıyla dönemin yönetim biçimine ve kulluk dizgesine keskin eleştiriler getirir. Benzer eleştirilerini “(...) biz cellatlarımızın anısını, ölülerimizle birlikte toprağa gömdük. Anıtları sadece sevgi için, aşk için, mutluluk için dikmeliyiz” (383) din savaşlarında birbirlerine kıyan kıyacılara üzerinde sürdürür ve mutlak sevgi savını destekler.

Alevler içindeki çalılık alt başlığını taşıyan son bölüm, Alix'in yeni çapkın diplomat Du Roule'e bekâretini vermesinin betimlemesiyle başlar. Gerçekte Konsolosun evlenmelerini beklerken, genç diplomatın ereği evlenmek değil, Alix'e bedensel olarak

sahip olmaktır. Alix de bu durumu, sevdiği adama ulaşmak için bir yol olarak kullanmayı düşünür ve bedenini çapkın diplomata teslim eder. Daha sonra, bu durumunu kullanarak babasına, bundan böyle kimseyle evlenecek temizlikte olmadığından ruhunu arındırmak için bir Manastıra gitmek istediğini bildirir ve babası büyük bir üzüntüyle durumu kabullenir.

Poncet, özgürlüğüne kavuşma yolunda hızla ilerler ve otacı ortağının Soubeyran adlı köyüne gider. Ortağının ayrılmasından bir gün sonra karısının öldüğünü öğrenir. Oysa Juremi usta köyünden ayrıldığından beri evlilik yeminine bağlı kalmış ve bir daha asla evlenmemiştir. Ancak Poncet'nin köyde karşılaştığı yaşlı adam, köyde kimsenin kalmadığını, gençlerin savaşmak için dağa çıktığını, geri kalanların askerler tarafından kıyıma uğradığını anlatır. Bu uyduru anlatı, Protestan Katolik savaşına canlı bir örnek olarak sunulmuştur okura.

Öte yandan, Güneş Kral'dan destek alan ve oraya elçi olarak gönderilen Şövalye Du Roule önderliğindeki heyet bir yanda, Murad'ı da yanlarına alan Cizvitler başka koldan, Kapuçinler de ayrı bir heyet olarak yeni bir görev için bir kez daha Habeşistan yolundadırlar. Aynı anda Alix'de Fransa'ya gitmek için yola koyulur. Tam bu sırada Jean- Baptiste Kahire'ye ulaşmıştır. Ne yazık ki, sevdiği kadın ona ulaşmak için tersi yönde gitmektedir. Ancak bu sırada, Poncet ile Juremi usta bir planyaparlar. Juremi Usta Alix'e yolda yetişir ve ona Poncet'nin Kahire'de olduğunu bildirir. “-Jean-Baptiste burada! diye bağırdı genç kız” (s. 416). Bu plana uyarak Poncet, Kahire'de Türk Paşasını, giden görevlilerin Osmanlı ve Habeşistan için tehlike yaratacak işler yapacakları konusunda ikna ederek, onları engellemek için izin alır ve Cidde'ye gider. Orada Cizvit Rahipleri bulur ve kimliklerini ortaya koyarak, Habeşistan'a gitmemeleri konusunda uyarır. Eşzamanlı olarak, Osmanlı paşasının gönderdiği süvari birliği de iki Kapuçin rahibi yakalar ve onları İtalya'dan sınır dışı edilmesini sağlar. Böylelikle, “bu tarikatın Habeşistan'ı ele geçirme rüyası asla” (s. 440) gerçekleşmez. Du Roule'un kervanı da Sennar'da Müslümanlar tarafından ele geçirilir ve yağmalanır. Sonuçta Habeşistan'a ne Cizvitler ne de Kapuçinler bir kez daha gidemez. Poncet de Habeş krala vermiş olduğu sözünü tutmuş olarak sevgilisi Alix ile ortağı Juremi Usta eşliğinde Françoise'ın konakladıkları Sina'daki Aghia Katerina Manastırı'nda sonunda kavuşurlar. Juremi Usta ile Françoise Fransa'ya dönmeye karar verirler, ancak Poncet ona Protestan olduğunu anımsatır. Sonra onlar, “Filistin'e çıktılar, gemiyle Kıbrıs'a, oradan Yunanistan ve Venedik üzerinden Fransa'ya” (s. 451) giderler.

Romanın sonsöz kısmında, Juremi Usta Fransa'da isyancılara katılır ve orduya karşı savaşır, savaşı kaybedince Françoise ile birlikte Fransa'dan kaçarlar ve İngiltere'ye sığındıkları söylenir ve bir daha başka bir haber alınmaz.

Jean-Baptiste Poncet ise Alix ile birlikte Akka'dan Suriye'ye, oradan İran İsfahan'a geçerler ve orayı çok sevip yerleşirler. Eski mesleğine dönen Poncet ünlü ve zengin olur.

“Şehrin zengin tüccarları, İranlı veya yabancı diplomatlar, halktan insanlar, en tutucu imamlar kadar herkes yardımını istedi. Sonra Mavi Cami'nin yanında büyük bir ev alçak kadar para sahibi oldular. İklim, her türlü bitkiyi yetiştirmeye

elverişliydi. Şifalı bitlikler bahçesine, gelirken cebinde getirdiği tohumları ekti. Alix renk renk güller yetiştirdi. Buradan ayrılmak istemediler” (s. 453).

Romanın sonunda, Poncet ile Alix yeni bir yaşama yelken açarken, Habeşistan’ı yeniden ele geçirmeye çalışan Fransızlar gibi sömürgeci güçler kaybedenler arasındadır. Habeşistan’ın o özgün doğası korumanın önemine vurgu yapan Rufin, okura özgürlüklerden yana tutum takındığını bildirir.

Her şeyi bilen, gören ve her yerde olan tanrısal bakış açısına iye bir anlatıcı-yazarın bakış açısıyla sunulan öykü, kimi zaman karşılıklı konuşma uygulayımı ile anlatı kişilerinin sınırlı bakış açısından yansıtılır.

“-Durun!

Otacının eli havada kalakaldı.

-Kesinlikle emin misiniz, bu...

-Evet, Sayın Konsolos” (s.10).

Anlatı boyunca, Telemahos, La Fontaine, Prens de Cleves gibi çok sayıda tarihsel kişiliğe ve yapıta metinlerarası göndermeler söz konusudur.

Anlatıcı-yazar, Poncet’in Alix’e yazdığı ve daha sonra Alix’in okuduğu mektubu küçük puntolarla ve soldan 1 cm girintili olarak yapıştırma uygulayımı ile romana olduğu gibi koyar. Aynı biçimde Pontchartrain (s. 208) ile Poncet’in (s. 210) De Maillet’ye yazdığı mektuplar ile başka yazışmalar da romana yapıştırma uygulayımıyla konulur.

“Ertesi sabah Hancı Raoul, Jean-Baptiste'e bir mektup getirdi. (...)

Hazır olun. Yarından sonra Versailles'a gideceğiz. Kral bizi çarşamba günü öğleden sonra dörtte kabul edecek.

Rahip G. Plantain, Isa Birliği.” (s. 323).

Tarihsel söyleme uygun olarak kurgulanan romanda, gerçek etkisini güçlendirmek için çok sayıda uzamsal betimlemelere yer verilmektedir. Yazarın genel olarak kullandığı dil, terimce ve biçemi tarihsel roman kurgusuna uygun düşmektedir.

III. Anlatı Yerlemleri

A. Kurmaca Kişilikler

Juremi Usta, Kahire’deki Fransız kolonisinde Protestan bir otacı olarak romanda yer almaktadır, aynı zamanda iklimin zarar verdiği tabloları başarıyla tamir eden bir kişilik olarak sunulur. Kuşkusuz onun Protestan oluşu, o dönem Avrupa’da uzun yıllar süren Katolikler ile Protestanlar arasındaki kanlı savaflara bir göndermedir.

Macé, günümüzde Paris’te *Doğu Dilleri ve Uygarlıkları Ulusal Enstitüsü* *

---

* ‘Doğu Dilleri Okulu resmi olarak 30 Mart 1795 yılında kurulmuş olsa da, Doğu dillerinin Fransa’da öğretilmeye başlaması, 14. Louis dönemine uzanır. Marsilya Ticaret Odası’nın isteği üzerine harekete geçen Colbert’in girişimiyle, genç Fransızları Türkçe, Arapça ve Farsça

(INALCO) olarak varlığını sürdüren ve Fransızlar tarafından “*Doğu Dilleri*” (Langues Orientales) ya da (Langues'O) olarak adlandırılan okuldan mezundur. Romanda, okulun gerçek kuruluşuna uygun olarak; “oradan mezun olanlar, hariciyeciler ya da tercüman olmadan önce Macé gibi, dış temsilciliklere gönderiliyorlardı” (s.11) biçiminde bilgi verilir. Bu da tarihsel olarak gerçek bir göndergedir.

Rahip Verseau, XIV. Louis ve Roma tarafından Mısır'a özel görevle gönderilen bir Cizvit papazıdır.

Hacı Ali, Habeşistan ile Mısır arasında kervanla yük taşıyan Müslüman bir tecimerdir ve Konsolos diplomatik heyetin Habeşistan'a götürülmesi için onunla anlaşır.

Rahip Pasquale, bir Kapuçin keşişidir (s. 99).

Françoise, Poncet'nin evine temizlik için gelen ve daha sonra Ali'ye yardım eden ikincil yardımcı eyleyendir.

Demetrios, Habeş Kralı tarafından konuklara eşlik etmesi için görevlendirilen yarı Yunan, yarı Habeş genç bir kişiliktir.

Murad, Van Gölü kıyısında çocukluğunu geçirmiş, babası tecim için Habeşistan'a gelince buraya yerleşmiş “*on beşinci yaşından sonra dört Habeş kralına hizmet etmiştir*” (s. 197). İlerleyen yaşına karşın Kralın danışmanı görevini yerine getirmektedir.

Le Noir du Roule, Konsolosluğa yeni atanan bir diplomattır ve “*uzun boylu, gösterişli, çekici bir adamdır*” (s. 330). Ali ile evlenmek üzere Kahire'ye gelmektedir. Bu yüz kılıç keskinliğindeydi. Uzun ve düz bir burun, açılmış bir kitap gibi ortası çukur alından aşağı iniyordu; sonra, etsiz, çökük yanaklar, dudaksız bir ağız ve çıkık sivri bir çene” (s. 330).

1. Tarihsel Kişilikler

Yazarın romana yerleştirdiği gerçek tarihsel kişilerinden birisi, 1694-1708 tarihleri arasında Fransa'nın Kahire Başkonsolosu olarak görev yapan Benoît De Maillet'dir (1656-1738). Romanda öykü 1699 yılında başladığına göre, zamansal bir tarihsel aykırılık söz konusu değildir. De Maillet, Rufin'in kurmacasında belirttiği gibi, o dönemde XIV. Louis'nin Maliye Bakanı olan Louis II Phélypeaux de Pontchartrain'in (1643-1727) yakını olmasından dolayı bu göreve getirilmiştir.

çevirmeni olarak yetiştirmek üzere, Krallık Kurulu kararıyla 18 Kasım 1669'da İstanbul'da *Gençler Dil Okulu (École des Jeunes de Langues)* kurulur. 18. yüzyılda iki kola ayrılarak, bir kolu gelecekte Louis le Grand Lisesi olarak adlandırılacak olan Kolej ile birleştirilirken, 1789'da Ermenice, 1800'de de modern Yunanca okutulan diller arasında yerlerini alırlar. Paris'te Ulusal Kütüphane içinde, *Doğu Dilleri Özel Okulu (École Spéciale des Langues orientales)* 30 Mart 1795 yılında 3. Convention tarafından çıkarılan bir yasayla kurulur. Kuruluş ereği şöyle açıklanmıştır: “Ulusal kütüphane bünyesinde siyasa ve tecim yararına kamusal bir okul kurulacaktır”. Arapça (halk dili / yazın dili), Türkçe, Tatarca, Farsça, Malta dili öğretilen ilk diller olurlar’ (Labrousse, 1995, p. 1).

“Konsolos De Maillet, Fransa’nın batısında, soylu, oldukça mütevazı bir ailede doğmuştu cılız soyağacınım henüz üç beş sağlam dal verdiği bir köşede. Maillet’lerin bütün servetlerini kaybettiği söylenemezdi” (s.17).

Bu dönemde yavaş yavaş girişimci kentsoylular ve varsıl köylüler arasında De Maillet gibi soyluların tek esenlik kaynağı, iye oldukları soyluluk unvanlarıdır. Bir gün kendilerinin de parlak bir geleceğe ulaşacakları umuduyla beklenti içinde yaşamlarını geçirmişlerdir.

Anlatıda öne çıkan en önemli tarihsel kişilik kuşkusuz Fransa’nın Güneş Kralı XIV. Louis’dir. 72 yıl boyunca yönettiği Fransa büyük bir dünya gücü olarak çıkmış, ancak yaşamının son dönemlerinde, Fransa o görkemini yitirmiş, Protestanlar başta olmak üzere büyük kıyım ve yıkımlara sürüklenmiştir.

Yeniçeri ağası Osmanlı Devleti’nde ordu içerisinde üst düzey bir askerdir. Barbaros Hayreddin Paşa, Osmanlı Devleti ile Fransa arasındaki ayrıcalıklı tecim anlaşmasının imzalanmasına aracılık eden paşa olarak sunulmaktadır.

Jeea Baptiste Poncet, anlatı başkışisi olarak romanda görev alan, gerçek adı Jean-Charles Poncet olan ve o dönemde romanda verilen tarihsel verilere uygun olarak Kahire’de hekimlik yapan bir kişiliktir. Ruffin, onun adında küçük bir değişikliklerle romanına anlatı kişisi yapar. Poncet, “*Relation de mon voyage d’Éthiopie, 1698-1701*”^{*} adlı bir yapıtı bırakmış ve orada Etiyopya kralını iyileştirmek için yaptığı yolculuğu anlatmıştır.

“0 gün akşamüstü Eski Kahire’nin dar sokaklarında yürüyen genç adamın rahat hali bu nedenle şaşırtıcıydı! Az önce, sıradan bir Arap evinden çıkmış, basit tahta kapıyı arkasından çekip kapatmıştı. Yerli halktan biri gibi kendinden emin, karmaşık sokaklara doğru yürüyordu; hiç; kuşku yok ki bir Frenk’ti ve bunu gizlemeye gerek görmüyordu. (...) Genç adam, açık yakalı basit bez bir gömlek, pamuklu, ancak dizlerini örten pantolon ve yumuşak çizmeler giymişti, başı açıktı, koyu mavi yün kumaştan ceketini koluna almıştı. (...) Türk olmadığı için resmi bir sıfatı yoktu, ama şehirde herkes adının Jean Baptiste Poncet olduğunu ve kalede Paşanın yanında önemli bir görevde bulunduğunu biliyordu. İriyarı, sağlam yapılı, omuzları geniş, boynu güçlüydü (...) 1699 Mayıs’ında 29 yaşını dolduruyordu” (ss.13-14). “17 Haziran 1672’de Grenoble’da” (s. 358) doğmuştur.

Hiçbir diploması olmayan ve resmi görevi eczacılık olan Poncet, Kahire’de yasadışı olarak yaptığı hekimlikle ün salmıştı (ss. 14,15). “*Fransız, Katolik, hekim, iri, sağlam yapılı, macerayı seven, gözü pek biri*” (s. 60) olarak betimlenir.

Krallar Kralı olarak anılan Habeşistan Kralı İyasu (1654-1706), Habeşistan’ın en güçlü krallarından birisi ve sonuncusu olarak anılmış, 1682’den 1706’ya kadar krallığı yönetmiştir.

* http://www.espacereinedesaba.org/IMG/pdf/PONCET_COUVERTURE.pdf

B. Tarihsel Dönem ve Uzam

Romanın iç kapağındaki başlığının hemen altında yer alan “Habeşistan imparatorunun Fransa Kralı XIV. Louis nezdindeki elçisi Jean-Baptiste Poncet'nin olağanüstü yolculukları” alt başlığı, okura romanın dönemine ve zamanına ilişkin ilk ipucunu verir. Olay, söz konusu dönemde Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde olan Mısır'ın Kahire kentinde başlar. Uzak uzam olarak da Paris-Fransa söz konusudur.

Mısır-Fransız Konsoloslugu	Paris-Fransa
Burası-Yakın	Orası-Uzak

Olaylar Mayıs ayında başlamış olduğundan Mısır'da kuru ve sıcak bir çöl iklimi baskısı hissedilir: “Üç gündür aralıksız eserek Nübye Çölü'nün kuru soluğunu şehre getiren sıcak rüzgârla ağırlaşmış bir mayıs ikindisiydi” (s.10 Kaynak?). Bu dönemde havada bunaltıcı bir sıcak vardır (s.15-Kaynak?).

O dönemde Kahire yaya üç saatte dolaşılabilir küçük bir şehirdir. Ayrıca son derece kapalı ve esenliksiz bir uzam betimlemesi söz konusudur.

“yabancılar çirkin, çıplak ve cazibeden yoksun olduğu fikrinde birleşiyorlardı. Uzaktan bakıldığında, bahçelerden yükselen palmiyelerin renkli, gösterişli sorguçları ile ince, zarif minarelerin görünüşü şehre kişiliğe benzer bir şey kazandırıyor. Ama dar sokaklarına girildiğinde bakışlar, bütün süsü, gelip geçeni korkutacak kadar dışarı taşmış sedir ağacından cumbalardan ibaret evlere takılıyordu. Beylerin sarayı, paşanın oturduğu ve Rumeyye Meydanı'na bakan kale, çok sayıda cami, bütünü karmaşası içinde kayboluyordu. Bu mesafesiz, perspektifiz, havadan ve ışıktan yoksun şehir, güzelliği, mutluluğu ve tutkuları, sağır duvarların, karanlık kafeslerin ardına itiyordu” (s.13).

Bu durumu aşağıdaki gibi tablo halinde özetlemek olasıdır.

Kahire	Yabancılar için
Çirkin, çıplak, esenliksiz, gösterişsiz	

Bu kent aynı zamanda Hristiyanlar için güvenli de değildir: “Ne var ki özgürce ticaret yapabildikleri ve bazı haklara sahip oldukları halde Hristiyanların kendilerini güvende hissettikleri söylenemezdi” (s.13).

Öte yandan romanda Hristiyanlığı yaymak için gidilmesi düşünülen Habeşistan bir düşler ülkesi olarak betimlenmektedir.

Habeşistan	Uzak, karanlık, yabancı
------------	-------------------------

Kahire'den Habeşistan'a başlayan “sıcak ve kahredici” (s. 115) çöl yolculuğu anlatıcı-yazar tarafından ayrıntılı olarak betimlenir. En sonunda Sennar Krallığı'na bağlı, Nil Nehri boyunca uzanan Dungula'ya ulaşırlar. Minareler, Osmanlı'ninkine benzemez “kale burcu gibi kalın ve tıknaz” (s. 115) görünümündedir. Bir sonraki durakları yemyeşil otlaklar, özgürce boy atmış ağaçların kapladığı Mavi Nil kıyısına kurulmuş başkent

Sennar'a ulaşırlar. Kent büyük bir tarım ve ticaret merkezidir, zengin çarşıları, güzel camileri ve kralın büyük sarayı göz okşamaktadır (s. 124).

Sennar Kralığı	Dungula	Kurak, çöl
	Sennar	Başkent, yemyeşil, ağaç, tecim, varıl

Daha sonra El Gafer'e ve oradan da Simen Vadisi'ni geçerek Serke'ye varırlar. Serke Pamuk tarlaları ile bembeyaz bir görüntüye iyedir.

“Serke, büyük bir ticaret merkeziydi. Çok hareketli, kalabalık Pazar yerinde çevreden getirilmiş sebze dolup taşıyordu, her yerinde dokunmuş ve kök boyalarla karmen kırmızısına, safran sarısına, koyu maviye boyanmış kumalarla rengârenkti. Havada baharat kokusu vardır; tezgâhlarda Habeşistan'dan gelmiş hoş kokulu bitkiler yığın yığındı. (...) suyun karşı kıyısı, tozlu ufukta göz alabildiğine uzanan alçak yüksek tepeleriyle Habeşistan'dı artık” (s. 140).

Habeşistan	Burası, esenlikli, açık, düzlük, yeşillik
------------	---

Habeşistan toprakları, daha önce geçtikleri çölün tersine genellikle uçsuz bucaksız düzlükler ve yeşil bitki örtüsüyle kaplı, esenlikli bir uzamdır.

Heyetin dönüş serüveni çok ayrıntılı olarak betimlenmemekle birlikte, Süveyş'e ilişkin betimlemeler ilgi çekicidir. “Süveyş, suların düşlerinin son bulduğu, hüznü dolu bir yerd. Hint Okyanusu'nun o telaşlı, acıklı coşkusu orada, Kızıldeniz'in uzattığı kolun ucunda kırılıyordu çünkü Akdeniz, sert ve kıpırtısızdı, çağrısına kulak vermiyordu” (s. 211).

Yolcular, birkaç kayıpla Kızıldeniz'den Arabistan'ın Cidde kentine ulaşırlar. Son durakları Kahire'dir. Ancak yeni bir yolculuk hazırlığına başlanır hemen. Bu kez hedef Doğu'dan Batı'ya, Habeşistan'dan Fransa'ya doğru gerçekleşecektir.

Habeşistan Krallığı / Gonder	Osmanlı Devleti / Mısır	Fransa Krallığı / Versailles
------------------------------	-------------------------	------------------------------

İlk durakları İskenderiye kentidir. Daha sonra gemiyle açık denizlerde İtalya üzerinden Marsilya'daki Vieux Port limanına ulaşırlar. Buradan da Paris'e gitmek üzere yola koyulurlar. Paris'e ilk kez gelen Poncet;

“ilk gün sen kıyısına indi; sandallar ile çamaşır tekneleri arasında atına su içirdi. Ertesi gün yayan dolaştı şehirde. Önce, yeni binaların yapıldığı geniş düzlükleri seyretti. Invlides'den geçti, Pont-Neuf'e nehir kıyısından yürüdü ve Bastille'e kadar geniş tur attı” (s. 308).

Versailles Şatosu kış ayında esenliksiz bir sığınak olarak betimlenir.

“Aksine, bütün haşmetine rağmen mevsimlerin keyfine boyun eğen; kendisini ve ailesini soğğun ve yağmurun acımasızlığından korumak isteyen kralı sığındığı bacalarından duman çıkan bu kocaman yapıda alçakgönüllü, iddiasız bir şeyler vardı. Versailles, bu soğuk kış gününde, bir kudret ve zenginlik tapınağı değildi, ılık ateşlerin çevresinde titreşerek kışa özgü mutlulukların sona ermesini bekleyen garip bir kabilenin yaşadığı, taş ve arduvazdan bir sığınaktı” (s. 333).

Poncet, uzun yolculuğunun sonunda yeniden Kahire'ye ulaşır. Tersine yolculuk tamamlanmıştır. Bu defa, Juremi Usta, Françoise ile yola çıkar ve Alix ile buluşarak İmalıye kentine giderler.

Poncet	Kahire→Paris→Kahire
--------	---------------------

Okur romanın sonları oldukça devinimsel olaylara tanıklık etmekte, çok sayıda kişinin, çok değişik yerlere doğru yol aldıklarını gözlemlemektedir.

Poncet, en sonunda Sina'daki Aghia Katerina Manastırı'nda Alix, Juremi ve Françoise ile buluşur. Juremi ile Alix Filistin, Kıbrıs, Yunanistan ve Venedik üzerinden Fransa'ya dönerken, Poncet ile Alix, Akka'dan Suriye'ye, oradan İran'ın İsfahan kentine geçerek yerleşir ve esenlikli yaşamlarını orada sürdürmeye karar verirler.

Poncet ile Alix	Sina→Akka→Suriye→İran→İsfahan
Özgürlük→Mutluluk	Yeni Yaşam→Esenlikli
Juremi Usta ile Françoise	Sina→Filistin→Kıbrıs→Yunanistan→ Venedik→Fransa
Özgürlük→Mutluluk	Köklere dönüş→Savaşım→Esenlikli

C. Süre

İlk anlatı 1699 yılının bir Mayıs (s.10, s.14) ayında başlar. Eşsüremliliği öyküleme uygulayımının kullanıldığı romandaki öykü, süredizimsel olarak anlatılır. Öykünün başlangıcından sonra 3. bölüme kadar “1700 yılı mayısının ilk günlerinde, yani Poncet ile Hacı Ali'nin gidişinden sekiz ay sonra” (s. 207) yaklaşık 8 ay geçtiğini gösteriyor. “Bir yıl süren yolculuktan” (s. 213) sonra Kahire'ye üç günlük yolları kalmıştır. Kahire'ye vardktan sonra Fransa için yeniden yola çıktıklarında “aylardan ekimdir” (s. 293). Öykünün başlangıcında bu ana kadar on yedi aylık bir öykü süresi söz konusudur. “Kasım ayı soğuk geçiyordu” (s. 307) gibi süremsel belirteciler, aynı zamanda tarihsel olayların gerçeklik düzlemine yerleştirilmesine olanak verir. “Kahire'de aralık ayı soğuk geçiyordu” (s.349), “Günler haflara geçiyordu. Şubat sonuydu” (s. 401) gibi süremsel imlere romanın sonunda rengarenk çiçeklerin yetiştirildiği yaz ayı göndergesi eşlik eder. Bu bağlamda, romandaki öykü süresi yaklaşık 2 yıllık bir dilimdir. Kuşkusuz, kimi anlatı kişilerinin ya da anlatıcı-yazarın geri sapım uygulayımı ile aktarmış olduğu tarihsel olaylar uydu anlatılarla birlikte öykü süresini esnetmektedir.

IV. Sonuç

Öncelikle, inceleme nesnesinin bir kurmaca olduğunu unutmaksızın tarihsel romanların incelenmesi ve okunması gerektiğini belirtmek gerekir. Tarihsel romanlar, tarihsel olayları ya da olması olası olayları öykülerken, anlatıdaki incelik çok önem kazanır. Tarih kimi zaman belirsizliklerle dolu bir dönemi imleyebilir. Bu nedenle tarihsel bir olayı kurgusuna taşıyan bir yazarın öznel olduğunu ve olayları kendi dünya görüşünden devinimle aktardığı ve boşlukları kurmaca oluntularla doldurduğu açıktır.

Sanatın tarihsel bir işlevi söz konusu olmamalıdır, önemli olanın öykülenen olayların belli bir tutarlılık içinde aktarılıp aktarılmadığıdır.

Rufin, Kralın Kervanları'nda, Lukacs'ın yöntemselleştirdiği gibi, bilinen bir olaydan devinimle, kurmaca ile gerçekliği iç içe katarak olay örgüsünü oluşturmuştur. Ancak, öyküleme sırasında olayların günümüzle bir bağlantısının kurulamadığı görülmüştür. Tek katmanlı tarihsel bir öyküleme söz konusudur. Buna karşın, romanda ele alınan sömürgecilik, din ve mezhep savaşları gibi temel izlekler günümüzde de şiddetini artırarak sürdürdüğü için, bu anlamda güncel ve evrensel bir nitelik taşıdığını belirtmek gerekir. 2005 yılında düzenlenen 24. İstanbul Kitap Fuarı'nda konuk olan Rufin; Efnan Atmaca ile yaptığı söyleşide; "tarihi dönemlerde geçen romanlar yazarak günümüz sorunlarının kökenine iniyorum"* diyerek tarihselle günceli birleştirmeyi denediğini dile getirir.

Olaylar genellikle, Poncet gibi anlatıda birincil işlevi olan sıradan kişiler üzerine kurgulanmıştır. Poncet'nin yaşadığı olaylar, o dönemde yaşaması olası herhangi birinin yaşayabileceği türden olaylardır. Tarihsel roman kuramına uygun olarak, XIV. Louis ve Kral İyasa tarihsel gerçek büyüklükleriyle tamamlanmış olarak sunulmuştur okura. Her ikisi de dönemlerine damga vurmuş, güçlü kişiliklerdir. Romanda bu önemli kişiliklerin yer alması, Protestan - Katolik savaşı gibi o dönemi biçimlendiren düşünce, olgular, toplumsal ve ekonomik yapıyı açığa çıkarmaya yöneliktir.

Romana bir bezem olarak yerleştirilen Poncet ile Alix aşkı, kimi zaman aşkı kutsallaştırırken, kimi zaman da sıradanlaştırarak herkesçe yaşanılır olmasını olanaklı kılar. Ancak Alix'in özgürleşmek için kızlığını/bakirliğini sevmeyi bir yabancıya vermesi, dönemin toplumuna çok uygun bir tutum gibi görünmemektedir. Yazar, büyük ölçüde, gerçek zaman ve uzam belirticilerini kullanarak romanın gerçeklik yönünü sağlamlaştırmayı denemiştir.

Sonuç olarak Rufin'in gerek anlatım uygulamaları, gerekse olayların sunumu ve Doğu'nun gizemli bezeminin kurguya yerleştirilmesi bağlamında başarılı bir tarihsel roman yarattığı söylenebilir. *Kralın Kervanları*, dinsel hoşgörüsüzlük, sömürgecilik ve uygarlık götürme gerekçesiyle ilkel insanın doğasının parçalanıp yok edilmesi, batıl ile bilimin çatışması gibi güncel izlekleri işleyen ve sorgulayan başarılı bir tarihsel roman örneği olarak değerlendirilebilir.

Kaynaklar

- Bernard, C. (1996). *Le Passé recomposé, Le roman historique français du dix-neuvième siècle*. Paris: Hachette.
- Civelek, K. (2011). "Le Clézio'nun Ourania'sında Yanmetinsellik", Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Journal of the Institute of Social Sciences, Sayı / Number 8, Sonbahar / Autumn 2011, ss. 41-55.
- Gögebakan, T. (2004). *Tarihsel Roman Üzerine*. Ankara: Akçağ yayınları.

* <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=166359>

- <http://www.chateauversailles.fr/l-histoire/grandes-dates/chronologie/1700-le-duc-danjou-roi-despagne> (15.04.2015).
- http://www.espacereinedesaba.org/IMG/pdf/PONCET_COUVERTURE.pdf (15.06.2015).
- <http://www.espacereinedesaba.org/spip.php?article184> (15.05.2015).
- <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=166359> (15.03.2015).
- Labrousse, P. (1995). *Deux Siècles d'Histoire de l'Ecole des Langues Orientales*. Paris: Editions Hervas.
- Lukacs, G. (2000). *Le roman historique*. Paris: Editions Payot&Rivages.
- Maignon, L. (1912). *Le Roman historique français à l'époque romantique*. Paris: Champion.
- Malinowski, W. M. (1989). *Le Roman historique en France après le romantisme, 1870-1914*. Poznan: UAM.
- Olivier-Martin, Y. (1969). *Panorama du roman historique*. SODI.
- Rufin, J-C. (2003). *Kralın Kervanları*. (Çev: Gülseren Devrim). İstanbul: Doğan Kitap.
- Tilbe A. ve Civelek K. (2006). "Nedim Gürsel'in *Resimli Dünya* Adlı Romanına Tarihsel Bir Yaklaşım", İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü Anabilim Dalı *Dilbilim Dergisi*, ss. 141-162.
- Vanoosthuyse, M. (1996). *Le Roman historique : Mann, Brecht, Döblin*. Paris: Puf.
- Vindt, G. - Giraud, N. (1991). *Les Grands roman historiques*. Paris: Bordas.